

“Vaig passar a màquina el volum 38 de l'OC de Pla”

Josep Pla parla del senyor Valls, el seu amic, confident i taxista, a la plana 118 del volum 44 de l'Obra Completa

Josep Valls a casa seva, amb la col·lecció de mussols -divisa d'Atenea-, començada arran de la lectura l'Odissea. A darrere seu, hi ha l'Obra Completa de Josep Pla, amb l'exemplar número 1 (Quadern Gris) dedicat pel senyor Pla. Foto: Salvador Garcia-Arbús.

Josep Valls i Carme Busquets viuen a Sant Feliu de Pallerols. Ella cuina plats deliciosos i ell mena un hort elegant, assolellat i prolífic, sense cap instrument mecanitzat; només fa servir aixada, aixadell, arpella i fanga. El senyor Valls escriu, toca el violí i es passeja per tot el país per parlar de Josep Pla, perquè van ser amics. Fruit de la relació amb el senyor Pla ha publicat quatre llibres, a partir dels diaris que anotava cada dia: Josep Pla inèdit, Josep Pla, converses a l'Empordà, Pla de conversa—la compilació dels dos primers, feta el 1997— i Josep Pla oral, acabada de publicar per Acontravent. I ara és patró de la Fundació Josep Pla.

Puc escriure que vaig ser amic de Josep Pla? Sí, i no em fa vergonya dir que el vaig estimar. Vaig tenir la sort de poder-lo conèixer en un moment que necessitava tothom. Li vaig fer de barber, de metge,

de taxista, de confessor i de secretari. Per exemple en el volum 38 de l'Obra Completa hi vaig participar molt. Vaig fer de negre d'Escrits empordanesos! No fitem! L'hi vaig passar a màquina i li vaig escriure les receptes. Tot darrere, ell ho va farcir tot. Vam viatjar per tot l'Empordà i jo portava el cotxe, el meu 124 o el GS del senyor Mercader. Quan passàvem per una creu de terme es treia la boina. No ho feia per broma? No ho sé. Potser ho deia perquè jo era al seu costat. A mi em considerava un catòlic integrista; en lloc de dir-me exseminarista, em deia excatòlic. De totes maneres, al final va tenir una vena espiritualista. Li agradava molt Chesterton, sobretot la definició “el cristianisme és l'única religió que no ha fracassat perquè no ha estat mai implantat”. I de totes les esglésies cristianes, el catolicisme és la millor i per això s'hi va convertir. El senyor Pla va abraçar la fe de Roma perquè, segons deia, els capellans catòlics predicaven allò que no creien. El catolicisme és interessant perquè pots fer tants disbarats com vulguis, te'n peneixes et confesses i ja tornes a ser a punt per tornar-hi. No diré què penso de l'Església. Deixa'm dir que del senyor Pla em va sorprendre el seu pas cap a l'espiritualitat cap a final de la seva vida. La relació amb Modest Prats, els monjos de Poblet, un capellà de l'Opus... Tenia unes inquietuds religioses molt fortes cap al final, perquè cap al final tothom qui s'hi va poder acostar l'influïa, més que en els anys més joves de la seva vida. Deia “a la vida hi ha d'haver misteris”. Fa la impressió que us vaig passar el dia amb Josep Pla. Més que treballar al Motel Empordà vaig fer-ho per Josep Pla. Josep Mercader sabia que jo ho feia en hores de feina. El que em sap greu és que, tanta il·lusió com li feia, Mercader va morir dos mesos abans de la publicació del llibre. Hauré de tornar a explicar com us vaig conèixer. Va ser el febrer del 1973. Ell era a l'antiga taula 26, la de la vitrina, a mà dreta quan entres al menjador. El senyor Mercader em va demanar que entretingués el senyor Pla, mentre esperava que Ramon Sala el vingués a buscar. I el senyor Pla em va dir: “Vostè què sap fer i què ha estudiat?” Quan li vaig dir que havia estudiat per capellà, ja havia superat l'examen. “Ah!, vostè ha estudiat a la millor universitat del món!”, va exclamar. Havíeu llegit obra de Josep Pla quan el vaig conèixer? L'havia llegit i mai no hauria pensat que el coneixeria. El pare em feia llegir Josep Pla i Manuel Brunet, que era com el meu pare, un catòlic integrista. De seguida vaig tenir plena consciència que el senyor Pla era un home extraordinari. Al Motel ningú no el coneixia, tret de Mercader i jo. Si un dia va venir Salvador Espriu camí de Prada i ningú no el va conèixer! Va menjar llenguado a la planxa i dues patates al vapor. Va fer una dedicatòria que necessitava lupa per llegir-la. Tinc una llista de la gent que vaig conèixer a la feina. Amb el llibre d'or del

Motel quedaries acollonit. Comença amb Fernando Lamas i Esther Williams. Llavors era un aparador. Vaig conèixer el secretari d'estat del Vaticà o Rouco Varela. Almenys fins al 2004, quan em vaig jubilar, cada any s'aturava al Motel camí de Roma. I algú de més terrenal? Berstein, Rostropòvitx, Gilbert Beaud, Aznavour, Moustaki, que volia comprar una casa a Cadaqués perquè deia que allò era Grècia, Delibes, Manolo Escobar, Joan Fuster o Kubala, que venia a comprar les sabates a Can Cristau. El futbol... No m'agrada cap esport ni parlar-ne. El Barça i prou, perquè és alguna cosa més. Al senyor Pla tampoc no li interessava parlar de futbol –ho fa un parell de cops i prou–, ni de dones, ni de sexe, ni explicar acudits. El llibre Josep Pla oral és un favor que feu a la majoria de la gent: podran dir que han llegit Pla i només hauran hagut de menester una tarda. És això. És com aquell Aprenqui l'italià en deu dies, però no l'italià. Ara tothom pot dir “aquest llibre l'he llegit”. I no és maco, això? A part d'això, cada entrada és una piulada, un twitt. Sembla fet expressament per ser escrita al Twitter. No he estat l'ideòleg del llibre: em van venir a buscar en Xevi Planas i en Quim Torra. El llibre és un homenatge als moralistes del segle XVIII, a François de La Rochefoucauld, que ell admirava tant. És ple de titulars, de màximes: és el resultat del pensament del senyor Pla. És el resum de pàgines i pàgines, fins que, si trec una sola paraula, el sentit es perd. Totes les frases són dites per ell, les poso com les vaig apuntar; no són variants de l'Obra Completa. Pla era un fascinator de la paraula, tant escrita com oral. No hi ha adverbis en –ment. En català sonen fatal, com les conjuncions que i els gerundis. L'ús del gerundi sembla extret del llenguatge del notari espanyol: considerando, ejerciendo o resultando. Tampoc no li agradava gastronomia. Ara pla! El mot. No pateixis. Per a ell era una paraula maleïda. Es fotia del mot; ell volia cuina o menjar. També se'n fotia de la ciència i de l'art. Pla va inventar un registre que no és ni ordinari ni enlairat. Quin és el vostre cànon de l'Obra Completa de Josep Pla? Rellegeixo El quadern gris, El que hem menjat, Les Hores, Sobre París i França, Escales de Llevant –que fa la meua ruta turística preferida– i Escrits empordanesos. En faig un dietari, no per publicar; he escrit tot allò que em suggereix la relectura del senyor Pla trenta anys després de la seva mort. I prou? Si fossis de Palamós et diria Aigua de Mar... Retrats de passaport també està bé. Però, per exemple, les Cròniques parlamentàries [volums 40, 41 i 42 de l'Obra Completa] no m'interessen gens, ni sé per què les han publicades. L'únic que fan és arribar a 45 volums. Notes disperses, sí. Volia fer un gran dietari i vet aquí aquelles notes. Ho volia fer tot i filosofava quasi al·lucinant... Volia fer un llibre del drama de fer-se vell, conscient que al final d'una vida que havia fet tot el que volia va dependre de mi i d'en Jaume Subirós [actual propietari del Motel, de Figueres] per a tot. Hi ha coses que no hàgiu escrit en cap llibre dels apunts recollits en el dietari que va fer cada dia de la vostra relació? Sí, les coses que ratllen la intimitat. Al senyor Pla el vaig veure bé físicament i arruïnar-se físicament i no ho puc explicar. Et puc dir que es penedia de no haver-se fet el dentat nou i de no haver-se casat. Llavors matisava: “De no haver-me casat amb una dona com la meua mare, la senyora Maria”. Li deia sempre senyora Maria. I com era la senyora Maria? Imagina't. El senyor Pla s'estava una setmana a fora de casa i, quan tornava, la senyora Maria no només no li feia cap retret, sinó que li deia “Nen, ja ets aquí? Què vols que et faci per dinar?”. Per què sempre “senyor Pla”? És que ell a tothom li deia de vostè, tret del seu germà i en Martinell. Deia que només es tracten de tu els feixistes i els comunistes. I ell deia que no era ni una cosa ni l'altra. No dic mai en Pla. Pla sol o Josep Pla sol sí que ho puc dir o escriure. Volia parlar del pensament polític del senyor Pla. Era liberal. D'independentista polític no n'era. Era catalanista a nivell cultural i històric. Però deia “el meu país és aquell que dius bon dia i et responen bon dia”. No estava bé amb Jordi Pujol i admirava Josep Tarradellas. Pla i Pujol eren dues boles de petanca: xoquen i cap de les dues s'arronsa. Clac! Només fressa. Pla era tarradellista. Per començar, Pere Pla i Josep Tarradellas havien fet la mili a Melilla. A més, un president a l'exili té una història romàntica, és alta literatura. Tarradellas era més intel·lectual del que molts pensaven, i era un afrancesat. I per adobar-ho quan el va anar a veure a Perpinyà, Pla li va preguntar si s'aliaria amb el rei i Tarradellas li va dir “per Catalunya m'aliaria amb el dimoni”. Tarradellas ho va subratllar i Pla va dir “Bravo!” Aquell dia va ser fantàstic. I va ser a la trobada? Va ser en una habitació de l'Hotel de França de Perpinyà, en presència del senyor Mercader i jo.

Publicat a:

-El Punt Comarques Gironines 23-04-2011 Pàgina 6

Font del document:

[http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/401768-vaig-passar-a-maquina-el-volum-38-de-loc-de-pla.html?
piwik_campaign=rss&piwik_kwd=mes&utm_source=rss&utm_medium=mes&utm_campaign=rss](http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/401768-vaig-passar-a-maquina-el-volum-38-de-loc-de-pla.html?piwik_campaign=rss&piwik_kwd=mes&utm_source=rss&utm_medium=mes&utm_campaign=rss)